

# HUKUKÇUNUN SİSTEMLE İMTİHANI

Av. Muharrem Bacı, 13 Ocak 2025

*Not: Bu metin, bir meslektaşımızın soruna cevaben yapılan konuşmanın deşifresinden oluşturulmuştur.*

## Soru

50 yıldan fazladır bir soru ile muhatap oluyorum. Gerçi soru her defasında farklı versiyonları ile soruluyorsa da genel ifadesiyle, *“bu sistemde hâkim, savcı, avukatlık yapılabilir mi?”* şeklinde. Arkasından da *“bu faiz sisteminde faize bulaşmadan meslek icra edilebilir mi? Kamu veya özel meslek sahibi Avukatlar faize bulaşmadan icra yapabilir mi?”* Soruları çoğaltmak mümkün ancak genel itibariyle böyle.

1977 Ekim’inde İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldum. Stajımı 3 ay geç başlattım. Sebebi de şu. O günün tartışmaları yani 1970’li yıllardaki tartışma, *“bu sistemde hâkim, savcı, avukat olunur mu?”* Cevap; genel itibariyle, *“olunmaz”*. Bu toplumun Müslüman mı müşrik mi olduğu, Türkiye’nin daru’l harp olup olmadığı tartışıldığı 1980 öncesi yıllar. Bu tartışmaların etkisiyle mesleğe başlayamadığım günler.

Ağabeyim o zaman plastik fabrika makinelerinin yapım ustasıydı. Dedim ki *“sen çalıştığın firmaya söyle bana bir araba versinler, ben poşet satacağım”*. Hukuk mezunu olarak bakkallara, pazara poşet satmaya başladım. Bir yandan da hem kendi nefsimde hem de çevre ilişkilerimde tartışmaya devam ediyordum. Sonra şöyle bir düşündüm. *“Bu işi ben yapmayacağım, kim yapacak? Zaten yapıyorlar. Avukatlar ilk örgütlendiklerinde Müslümanlar yok aralarında. Daha sonra Müslüman hukukçular avukat olabiliyor, Baroya dahil olabiliyor. Hukuk sistemine bakıyorsunuz tamamen seküler ve gayrimüslimlerin elinde.”* Böylece mesleğe başvurmaya karar verdim. Üç ay sonunda stajımı başlattım. Staja başladığım bürodaki Avukatların öyle bir derdi yoktu. Öğlen başlıyorlardı içmeye, ertesi gün sabaha kadar içiyorlardı. Öyle bir büro, büyük bir büro. Böyle bir büroda staj yaptım. Yanında staj yapacak Müslüman Avukat bir elin parmaklarını geçmezdi. Onların da en fazla bir stajyer çalıştırabilecek büroları vardı. Staj bitti. Üç ay da askere gidene kadar avukatlık yaptım. Sonra askere gidip geldim ve önce bir meslektaşımın bürosunda masraf ortağı sonra da kendi büromu açtım.

*İkinci ve alt başlık problem, icra takipleri.*

İcra takiplerinde asıl alacağa faiz ilave etmek neredeyse bir zorunluluk. Zira o yıllarda vade farkı denen bugün enflasyon diye ifade ettiğimiz sorun yaşanıyordu. Emtia ve hizmet fiyatları sürekli artıyor, yıllık reeskont faizi %80'lere gelmiş. Bir gecelik repo faizi 7000'lerde. Bu yönüyle takdir edilir ki icra takibi yapan çoğu Avukatlar için de çok cazip(!). Hatta bazı bürolar vadesi geçen senetleri alacaklıdan %10-15 eksiğiyle alıp, üzerine 3 yıla yakın (kambiyo senedi vasfını kaybetmemesi için 3 yıl geçmemesi gerekiyor) vade tarihi atıp senedi satın alıyor senet bedelinden fazla faiz ekleyip tahsil edebiliyordu.

### **Kimin işini yapıyoruz?**

Biz, tüccarların, kamu idaresinin veya özel teşebbüsün, vatandaşların işlerini vekaleten takip ediyoruz. Ceza soruşturmaları ve davalarında da şüphelilerin savunmalarına, kendilerini ifade etmelerine, delil gösterebilmelerine yardımcı oluyoruz. Üstelik savunma hakkı, yaşam hakkı gibi kutsal haklardan biri. Bu insanlar ve kurumlar, bu siyasal, sosyal, ekonomik ve hukuki sistemin insanları ve kurumları. Türkiye'de ticaret yapanlar borçlandıklarında ödemelerini faiziyle birlikte ödemek zorunda olduklarını biliyorlar. Herhangi bir mal aldınız, borçlandınız. Ödemediğinizde faiz ödeyeceğinizi biliyorsunuz. Yani sonuçlarını bilerek yaptığımız bir iş var, ticaret. Bu sistem böyle bir sistem. Ceza yargılamalarında da hangi eylemi yaparsa aleyhine suç isnadı olacağını biliyor. En azından karine bu. Ceza kanununda suç fiilleri sıralanmış. Eylemin suç olduğunu bilmemek mazeret sayılmıyor. O halde insanların dikkatli olup borçlanmaması veya suç oluşturacak eylemlerde bulunmaması lazım. Borçlanınca da faiz ödeyeceğini, suç işleyince ceza alabileceğini biliyor. Nasıl ki avukatlık ücreti ödeyeceğini biliyorsa faiz ödeyeceğini de biliyor. Bir başka deyişle bu sistemde hangi işi yaparsanız yapın sistemle entegre olmak durumundasınız. Ne kadar kaçılabilir? Hep soru işaretidir ve kaçabilmenin mümkün olmadığına ortak kanaat hakimdir.

### **Ben nasıl yaptım?**

Meslek hayatım boyunca, müvekkil istiyorsa faiz çalıştırdım. Faiz kısmını müvekkil aldı. Ben ücretimi aldım. Alan da veren de sistemin kurallarına tabi idiler ve kurallara uyuyorlardı. Müvekkil, “*ben faiz istemiyorum*” dediğinde “*bana alacağımı temiz ver*” demeyi de ihmal etmiyordu. Haksız da değildi. Bu enflasyonist ortamda zaten parası pul olmuş. Sattığı malın

yarısını bile yerine koyamaz hale düşmüş. Buna rağmen faiz almak istemiyor. Fakat bana ödeyeceği vekalet ücretinden de kurtulmak istiyor. “İyi de ben sana paranı nasıl temiz vereceğim? Vekalet ücretini alacağından keseceğim.” Formül şu: “bak alacağın bugüne kadar işlemiş faizi şu, müvekkil vekalet ücreti de .... şu kadar. Borçlu kendi payına düşen vekalet ücreti ve icra masraflarını ödesin, faiz kısmının sadece alacaklı vekalet ücreti kadarını ödesin. Sonuçta ticari ilişkiden temerrüde düştüğünde ödemeyi kabul ettiği kısmın tamamından değil alacaklının ekstra zararı olacak olan vekalet ücretinden de sorumlu olsun.” Böylece alacaklı da borçlu da faiz ödeme ve alma işinden kurtulmuş oluyordu. Bu kısmı başka bir şekilde ödeme emrine ilave etmek hukuken ve fiilen mümkün olmadığından bir nevi “maslahat” oluşturup sorunu halletme yoluna gidiyordum. Alacaklının alacağını faizsiz temiz olarak tahsil edip, alacaklının talebi/feragati ile de borçluyu yüksek faiz külfetinden kurtarmış oluyordum. Borçlu da sebep olduğu temerrüt yüzünden alacaklının uğradığı zararın hiç olmazsa Avukatlık ücretini ödeyerek bir nebze zarara iştirak etmiş oluyordu. Bunu bütün stajyerlerime ve meslektaşlarıma tavsiye ederdim. Hala tavsiye ediyorum. Zira sistem ve işleyişte bir değişiklik yok. Enflasyonist politikaların yürürlükte olduğu sistemde başka bir yol düşünemedim. Varsa başa bir yol konuşulabilir, tartışılabilir.

### **Faize Aracılık Etmek**

Hz. Peygamber (SAS); “**faizi yiyene, yedirene, yazana ve buna şahitlik edenlere lanet etmiş ve hepsinin (günahta) eşit olduğunu**” bildirmiştir. (bk. Müslim, Müsakat, 106). Elhak doğrudur. Taraflar ya aralarında faiz sözleşmesi (Ör. Kredi) yapmış, ya da birileri bu sözleşmeye şahit olarak imza atmış veya kefil olmuştur. Alan da veren de şahitlik yapan da lanetlenmiştir. Hz. Peygamber bir İslami ekonomi ve hukuk sistemi kurmuş, Kur’an ve Sünnet faizi yasaklamıştır. Ticaret yapanlar da bunu gayet iyi bilmekte ve kabul etmektedir. Bu şartlarda faiz almak, vermek ve bu kötü alışverişe tanıklık etmek aynı seviyede haramdır. Hz. Peygamber döneminde bugünün vade farkı veya enflasyon gibi bir dert de yoktur. Olayımızda Avukatın faize şahitliği söz konusu değildir. Avukat sadece icra aşamasında vekaleten devrede ise faiz sözleşmesinin tarafı veya şahidi değil, alacağın tahsiline vekaleten memurdur.

### **Fetvalar**

Enflasyon oranında emtia fiyatlarına uyarlama (enflasyon farkı) işletilmesine dair fetvaların olduğu da malum. Ancak her fetva kendi döneminde ve özel şartlarında değerlendirilir. Her dönem

kendi şartlarında içtihat yapılabilen dönemdir. Bu nedenle fetvalar konusuna girmek istemiyorum. Bazı imamların Dar'ul Harp Bölgesi'nde faizin gayrimüslimlerden alınabileceğine cevaz verdiği biliniyor. Kur'an ve Sünnetteki esas ve uygulamalardan hareketle her dönem içtihat yapılabilir, sorunlar çözülmeye çalışılabilir.

Yaşadığımız dönem faizli bir dönem ve Türkiye faize dayalı küresel bir sistemin parçası. Türkiye Cumhuriyeti, biz istemesek de bu küresel şeytani sisteme entegre olmayı tüm iktidarlar döneminde tercih etmiş bir devlet. Burada herkes sonucunu bilerek ticaret yapıyor ve buna katlanıyor. Bakın biz Avukatlar olarak genellikle taraflar sözleşme yaparken orada yokuz. Ne zaman devreye giriyoruz? Bir taraf borcunu ödemekte temerrüde düşünce. Bizim işimiz bu. Biz aracı değiliz. Hukuk çerçevesinde alacağın alacaklıya vekaleten tahsilini sağlıyoruz. Karşılıklı yazılı sözleşmeleri yoksa da aralarında zımni olarak bir sözleşme var. Borcunu ödemediğinde ya sistemin resmi kabul edilmiş vade farkını ya da faizi ödeyeceğini biliyor. İslam'ın uygulandığı sistemde, o dönemde vade farkı diye bir şey yok. Çünkü malın değerinde değişme yok. Ağırlıklı olarak takas usulü var. Ticaret olarak kısmi olarak nakit dönüyor. Paranın değer kaybı diye bir şey yok. Çünkü dünyada o zaman enflasyon diye bir şey yok. Dolayısıyla insanlar ticaret yaparken ödemediğinde herhangi bir faiz ödeyeceği bilincinde değiller. Şu var ki eğer gerçekten malın değeri düşmüşse fakihe/hâkime veya hakeme gidiyor. Diyor ki “Malın değeri değişti, benim alacağım da değişti”. Orada hâkim veya hakem karar veriyor. Bunlar arızı durumlar. Ama bugün biz bugünün şartlarındaki probleme nasıl çözüm bulacağız?

## **Örnek**

Bizde galericiler güya otomobil veya ticari plaka satarlar. Satışlar genelde satış vadeli satıştır ve kararlaştırılan faiz yasal faizin çok üzerindedir. Temerrüt halinde bileşik faiz/faize faiz de uygulanır. Zira rakamlar büyük ve bir esnafın bir defada ödeyebileceğinin çok üzerindedir. Satan ne yapıyor? Plakaya haciz koyuyor. Peşin haciz. İcra dairesine birlikte gidiyorlar veya elemanlar dosyaları hazırlayıp tarafların imzalarını alıyor götürüyor icra memurunun önüne. Arabanın plakasına kaydi haciz konuluyor. Faraza borçlu bir taksiti ödemediğinde alacaklı Avukata telefon ediyor. “.... icra dosyasından şu plakalı ticari taksit borçlusunu ödemedi, taksiti bağlayın” diyor. Avukat da elemanını gönderiyor, icra memuru ile anlaşıyorlar. Bir sabah adam evden işe çıkarken taksite müşteri gibi binip karakola götürüyorlar. Oradan da icra dairesinin yedieminine bağlıyorlar. Arabası bağlanan borçlu Avukata gitmiyor, alacaklıya gidiyor, yani galeriye.

Taksitini, işletilmişse faizini ödüyor. Alacaklı galeri sahibi Avukatı arıyor. Diyor ki “Ben alacağımı/taksitimi aldım, sen de masraflarını ve araç bağlama ücretini al, arabayı bırak”. Avukatın vekalet ücreti ne kadar? Avukatın galerici ile anlaşması var. Araba bağlayıp bıraktığımda, o günün şartlarında bundan yirmi sene önce, emek karşılığı faraza bin/binbeşyüz lira ve yaptığı masrafları alır, arabayı salar. Avukat, taraflar arasındaki sözleşmenin şahidi de değildir. Vekalet ücreti de dosya alacağı ile ilişkili/orantılı değildir. Aksi halde borçlunun ocağına incir ağacı dikilir.

### **Haramdan Sakınmak**

Yaşadığımız sistemde haramdan sakınabilmek yüzde yüz mümkün değil. Maaşlarımız, vergilerimiz, alacaklarımız, borçlarımız, her türlü ticari veya ticari olmayan parasal işlemlerimiz bankalar üzerinden yürüyor. Banka dediğin aracı, tefeci kurumlar. Küresel sistemin ülkemizdeki ortakları/ajanları. Yani işlerimize faizin bulaşmaması mümkün değil.

*Peki ne yapacağız?*

Mevcut küresel sistemle ve bu küresel sisteme entegre olmuş yerel sistemle mücadelemizi sürdürebiliyorsak, Allah, kaçınmadığımız günahlarımızdan bizi affeder diye umuyoruz. Çünkü biz yaptıklarımızdan ve yapmadıklarımızdan sorumluyuz, yapamadıklarımızdan değil. Gücümüzün yetmediğinden değil. Bu yüzdendir ki, “*kaldıramayacağımız yükü bize yükleme*” diye dua ederiz. Ki Allah da kuluna kaldıramayacağı yükü yüklemesin. O adildir. Kullarına zulmetmez.

*Peki neye gücümüz yetmiyor?*

İşin doğrusu bunu da tam olarak bilmiyoruz. Onun için sürekli bir İslami hayatı yaşama ve İslam dışılıklarla mücadele durumundayız. Umarız ki Allah bizi affeder. Kasti olarak bilerek böyle bir aracılığı yapmıyoruz, yapmamalıyız. Bundan Allah’a sığınıyoruz. Onun için arkadaşlara diyorum ki “Arkadaşlar hiçbir şey bilmiyorsanız gidin bir Cami İdare Heyetinde çalışın. Arada bir elinize süpürgeyi alın, camiye ibadete hazırlayın. Hiçbir şey bilmiyorsanız insanların işlerini kolaylaştırın. Yetime, yoksula yardımcı olun. Hayatlarına girin. Çılgınlıklarına çılgık olun. Bilin ki bir yoksulun-yetimin çılgınlığına Allah kıyameti koparacak yegâne güçtür. Buna ortak olun. Allah’a bir borç verin. (Bakara 245). Allah’tan daha çok borcuna sadık olan yoktur, buna sığınınız.

Bu eylem/amellerin en efdali Allah ile insanların arasına girenlere karşı mücadele ermdir. Allah Resul’ünün civar imparatorluklara yazdığı mektuplarda ifade ettiği budur ve bu eylemin adı “cihad”dır.

Hele de bir hukukçu olarak o kadar çok şey var ki yapmaya çalıştığımız ve çalışacağımız. Yetiyor mu? Allah takdir ediyor. Bu yolda yapılan mücadelede, bilmeden veya gücümüz yetmeden işlediğimiz günahları da affeder diye umuyoruz.

### **İdeal mi reel politik mi?**

Buraya kadar anlatıların ideal olduğunu söylemiyorum. Elbette ideallerimiz, ütopyalarımız vardır. İnsanız, hep beklentilerimiz olur. Bir de içinde yaşadığımız şartlar vardır. Şimdilerde buna reel-politik diyorlar. Elbette hep ideallerle yaşanmaz. Yaşamın çok farklı tezahürleri olur. İnsan tüm yaratıklardan üstün yaratılırken bunlar dikkate alınarak bunlara karşı mücadele edebilecek imkanlarla donatılmıştır. En büyük yardımcılarımız, bilgi, akıl ve vahiy ve hepsini bahşeden Allah'tır. Düşünmenin bu üç unsuru bizi yönlendirir, hazırlar, eyleme sevk eder ve başarılı kılar. Şartlara yenilmeyiz, yenilmemeye çalışırız. İndî düşüncelerimizi meşrulaştırarak zafiyetlerimizi meşrulaştırmayız. Yeri geldiğinde, bir emniyet supabı gibi fikhın/hukukun içine konulan “maslahat” kavram ve olgusuna müracaat ederiz fakat bu yönde ışığımız yine vahiy ve sünnettir. Nefsimize teslim olmak değildir.

### **Para Vakıfları ve Karz-ı Hasen**

Şeyhülislam Ebussuud Efendi para vakıflarının yüzde 30 faizle ile çalışmasına fetva vermiş. Sistem sıkışmış dönmüyor. Saray tefeciden para alıyor. Onun için fetva lazım. Sadece saray değil sistem dönmüyor. Tefecilerden para alması lazım. Zira piyasada borç/kredi verme işini tefeciler yapıyor. Babalarının hayrına da yapmıyorlar. Yüksek faiz uyguluyorlar. Hatta bileşik faiz/faiz uyguluyorlar. Piyasa bu tefecilerin eline düşmüş. Tefeciden kurtulmak için ne yapıyorlar? Bilinçli olarak para vakıfları kuruluyor ve para vakıfları piyasadan daha düşük faizle ihtiyacı olanlara para satıyor. Diyor ki *“Ben size para vereceğim, siz bana yüzde yirmi otuz fazlasıyla ödeyeceksiniz. Ben bu parayı hayra kullanacağım”*. Şimdi faizin hayrı olur mu? Ama sistemin dönmesi lazım. Hemen maslahat icabı böyle bir fetva ile işi yürürlüğe koyuyor, %30'la sınırlıyor. Ebussuud Efendi yapıyor bunu, Şeyhülislam yapıyor. Sadece o değil, ondan sonrakiler de. Bu fetvadan önce de bu işler kaçak yapılıyor. Şimdi bu bizim ideal sistemimizde, Asr 1 Saadette böyle bir şey olması mümkün değil. Çünkü öyle bir sistem yok. Böyle bir işleyiş yok. Ama şimdi var. Bunu elbette tasvip veya kabul etmiyoruz. Diyorum ki başka bir şey bulunamaz mıydı? Şimdi yenilerde yeni bir çözüm var. Karz ı hasen usulü. Osmanlı'da vardı ama belli ki çalıştırılmadı veya yetersiz

kaldı. Karz-ı Hasen, borcu olan ihtiyaç sahibi kişiye haramlardan uzak durması ve harama bulaşmaması için ihtiyacını giderecek meblağı faizsiz olarak ve sırf Allah rızasını kazanmak için temin etmektir.

Karz-ı Hasen güzel borç demektir. Kur'an-ı Kerim'de 5 farklı surede; Müzzemmil Suresi 20., Bakara Suresi 245., Maide Suresi 12., Teğabün Suresi 17., Hadid Suresi 11 ve 18. Ayetlerde geçen Karz-ı Hasen, Allah için verilen güzel borç olarak ifade edilmektedir.

Kurucuları, Mütevelli ve Yönetim Kurulunda birçok dostumuzun ve Maveria Vakfı'nın da bulunduğu Karz-ı Hasen Vakfı, Karz ı hasen sistemi kurdu. Misyonu, *Toplumun en temel yapıtaşı olan aile kurumunun kurulabilmesi, korunabilmesi ve sürdürülebilmesi için evlilik çağına gelen gençlerimizin yuva kurmalarına yardımcı olmak ve karşılaşacakları psikolojik, sosyal ve iktisadi problemlerin çözümünde onlara rehberlik etmek* olan Vakıf, (<https://karzihasenvakfi.com/misyonumuz>) üyeleri olan iş adamlarından para toplayıp ihtiyacı olanlara faizsiz kredi veriyor. Geri ödemek şartıyla sözleşmelerini işletiyorlar ve buradan evlenecek gençler yararlanıyor.

Benzer şekilde MÜSİAD'ın da Karz-ı Hasen Sandığı adıyla, sanayici ve tüccar üyeleri arasında yardımlaşma ve dayanışma kültürünü sağlamak amacıyla kurumlaştırdığı bir uygulaması vardır. (<https://www.musiad.org.tr/icerik/karzi-hasen-76>)

İşte bu Karz ı Hasen sistemini geliştirmek, toplumsallaşmasını sağlamak, bir yöntem olarak hayırlı bir işleyiştir, geliştirilebilir, yaygınlaştırılabilir.

Her ne kadar suiistimale açık bir uygulama gibi görünse de sağlıklı araştırma ve teminat alınması halinde fitrata uygun bir sitemin hayata geçmesi demektir. O halde yapılacak iş faizsiz sistemi sadece sloganla değil kurumlarla hayata geçirmek olmalı. Bu yöntem ve kurum bugünden yarına ihmal edilmeden farklı alanlarda da örnek olarak görülmeli.

## **Sorumlular**

Bu yazının yazılma nedeni olarak yukarıdaki sorular ne yazık ki 50 yıldan fazla zaman geçse de hala gençler tarafından soruluyor. Bunda bazı cemaatlerin gençlere sistemin yanlışlıklarını anlatırken sağlıklı çözümler üretememelerinin etkili olduğu açıktır. Bir yandan tüm sistem içi araçları kullanabilen, öte yandan sistemin çıkmazları hakkında çare üretemeyen, her şeyi slogan düzeyinde halleden(!) cemaatler ve siyasal-sosyal yapılar.

Hiçbir birey, sistemin yanlışlarından tek başına sorumlu değil. Fakat bu hiç sorumluluğu olmadığı anlamına da gelmiyor. Tek başına kurumlar ve en yetkili olan hükümet de değil. Herkes üzerine düşeni yapacak. En başta afaki iddialarla yönetime gelen hükümetler. Toplumsal öncülük ve sivil toplum iddiasında bulunan kuruluşlar ve toplumda kanaat önderi sıfatıyla kitlelere etki eden şahıslar. Burada bireysel ve toplumsal sorumluluklardan bahsediyoruz. İnsan ve toplum fitratının değişmez ve varlık nedeni olan sorumluluklar.

Peki mevcut sistemin içindeyken ve bağımlı iken nasıl mücadele edeceğiz? Tarih boyunca tüm toplumlar ve toplumsal mücadeleler, içinde buldukları olumsuz şartlara rağmen ıslah, ihya, yenilenme, değişim ve devrim düşüncesi geliştirdiler ve dünya sürekli değişiyor. O halde değişmeyen tek şey değişimdir, diyebiliriz. Karz-ı hasen bu değişim için örnek bir modeldir. Başka modeller de geliştirilebilir.

Benzer bir kurum Hakem Yargılamasıdır. Cumhuriyetten bu yana neredeyse unutturulmuş tahkim yargılaması önce Batı'da sonra da bizde tekrar kurumlaştırıldı. 1996'dan 1999'a kadar yoğun bir çalışma ile hazırladığım, Müslüman hukukçu çevreme bir türlü benimsetemediğim, *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim* kitabımda anlattıklarım, tahkimin insanları ve toplulukları hasım yerine hısım yapacağı tezim, yenilerde ticari ilişkilerde Tahkim'i başat yargı yolu haline getirdi. Kim etki etmişse etmiş önemli değil. Önemli olan Tahkimin kurumlaşması ve yaygınlaşması idi. Şimdi herkes, Zorunlu Tahkim düzenlemeleri uyarınca Tahkim çalışıyor.

Bunun gibi her türlü sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuk alanlarında böylesi kurumlar oluşturulabilir. Bu tür kadim fakat yeniden sistemleştirilmiş kurumlara yenileri ilave edilebilir. Böylece, bir yenilenme, ihya hareketi başlatılabilir. Bunu da ancak fitrata uygun kurumları önceleyen, gerçekten sivil ve küresel sistemden bağımsız kalmaya çalışan Müslüman zihin yapabilir. Belki bu mücadele ile gençlerin sorularına sağlıklı cevap verebilmiş oluruz. O gençlerin savrulup gitmelerine, reel politiğe teslim olmalarına engel olabiliriz. Bizim reel politiğimiz, mevcut sistemin kurallarıyla, şartlarıyla, kendisiyle, hukuk sistemiyle, ekonomik sistemiyle, siyasal ve sosyal sistemiyle mücadele etmektir. (Bkz. *Muharrem Balcı, Aliya ve Arkadaşları Örneğinde Gelecek Tasavvurumuz ve Yol Haritamız*. Mahya Yay. 2024, s. 232)

Ben tek başıma bunu nasıl değiştiririm? Tek başımıza değiştiremeyiz ama çok başımıza yapabileceklerimiz var. Başkalarına, önümüzdeki ve ardımızdakilere eklemlenerek. Şefaati, şefaath zincirini anlatırken bunları kastediyorduk. Siyasal sistemi değiştiremeyebiliriz fakat hazırlıklarını



yapabiliriz. Çalışmaları bereketlendirecek olan Allah'tır, biz değil. Bunun ne zaman meyve vereceğinin takdiri de bize ait değil, Allah'a aittir. Kötülükleri bitiremeyebiliriz fakat iyilikleri çoğaltabiliriz (S. Karakoç). Biz yolunu döşeriz. Sonuç Allah'a ait. Bir mazlumun çığlığına Allah'ın bir kıyamet koparma gücü ve yetkisi vardır. Allah mazlumun çığlığına cevap verendir. Bunu kendisi söylüyor. Şimdi biz ne yapacağız? Biz mazlumun çığlığına çığlık olalım. Ondan sonrası ona ait.

Yukarıda sorulan sorular içinde sonrasına ait sorular da var, zımnî olarak. Ondan sonrası bize ait değil. Ben bunu nasıl değiştiririm? Ben bu yolda neler yapabilirim? Soruyu böyle sormalı. Sorunu hep birlikte yaşıyorsak çözümün de hep birlikte parçası olmalıyız. O zaman hem vicdanen daha rahat oluruz hem önünüzü daha net görürüz. Bir distopik umutsuzluktan çıkıp yapılabilecekleri konuşuruz. Kiminle? Bizim gibilerle. Aynı yola düşmüş olanlarla. Allah'ın rahmeti de zaten bundadır. Tek başımıza düşünüp ürettiğimizde Allah'ın yardımını ummamız çok zordur. Ama birçok insanla, birçok kurumla bunu yapmaya kalktığımızda Allah'ın yardımını rahatlıkla umabiliriz.

### **Ashab-ı Kehf**

Bakın hiçbir şey yapmadığımızı, bir sonuç elde edemediğimizi düşünün. Kehf suresindeki o yedi uyurlar var ya, bu gerçek kıssayı bir teemmül edin. Bakın bu yedi uyur. Bunlardan altısı Bizans İmparatorluğu'ndaki asillerin, Kudüs Krallığı'na danışman sıfatıyla staja gönderilmiş çocuklarıdır. İlk 3 kişi Kudüs kralının danışmanları sıfatıyla Kudüs'e gelip orada staj görüyorlar. Osmanlı'da var ya, beyliklere gönderiyorlar şehzadeleri. Bunun gibi. Daha sonra üç kişi daha gidiyor. Ama bu üç kişinin diğer üç kişiyle ilişkisi yok. İlk üçlü, Maximilian onların öncüleri olan genç.

Daha sonra gönderilen üç genç de kendi aralarında çalışmalar yapıyorlar. Halka gizli gizli vaazlar veriyorlar. O ilk üçünün mağarası var. Gidiyor mağarada Allah'a iltica ediyor, dua ediyorlar. Sonra sistem bu iki grup genci teşhis ediyor, açığa çıkarıyor. Eziyet ve işkenceler başlıyor. Bu gençler bu vesileyle birbirleriyle tanışıyorlar. Mağaraya giderken bir çobanla karşılaşılıyor, onunla dostluk kuruyorlar. Çoban da vaiz/tebliğci oluyor. Çobanın da bir köpeği var, Kıtmir. Sonra hepsi birleşiyor, yedi kişi oluyor. Sistem bunları o kadar sıkıştırıyor ki. Yani öldürecekler. Gidecekleri hiç yol kalmamış. Yeraltında vaazlar veriyorlar, cemaat oluyorlar. Ama bunlar Hıristiyan değil, İsevilik. Hıristiyanlık İsevilikten bozulmadır. Sonunda mağaraya gidiyor, Allah'a iltica ediyorlar.

Diyorlar ki “*Ya Rabbi işte gördün, bize verdiğin güç ve kudretle elimizden geleni yaptık. Artık bizim gideceğimiz yer kalmadı. Bizim için ne takdir ediyorsan biz sana teslim olduk. Bizim için takdir edeceğin her hükme razıyız.*” Bakın, ellerinden gelen her şeyi yapmışlar. Biz henüz o aşamada değiliz. Bireyler ve kurumlar olarak. Allah da onları uyutuyor. Üç yüz yıl. Uyandıklarında bir gün uyumuşlar gibi hissediyorlar. Karınları acıkmış. Maximilian ceplerindeki paraları topluyor. Şehre iniyor. Yiyecek alacak, fakat para geçmiyor. Bakıyor şehir değişmiş. Kendi kaldığı eve gidiyor. Eşi ve çocukları da varmış. Evdekiler gitmiş, evin şekli değişmiş. Halk da “acayip bir adam geldi, bu nereden geldi” diye merak ediyorlar ve tutuyorlar. Kralın huzuruna götürüyorlar. O da başlarından geçenleri anlatıyor. Aradan üç yüz yıl geçmiş. Cemaatleri dağılmış. Toplum İsevilik’ten çıkıp Hıristiyan olmuş. Yani teslise düşmüşler. Orada bir bedbinlik yaşıyorlar. Hıristiyanlar da bu gençleri/ Yedi Uyurlar’ı aziz olarak tanımlıyor ve hürmet ediyorlar.

Şimdi burada asıl olan bizim çıkaracağımız sonuçlar: Bu gençler ellerinden geleni yapmışlar fakat üç yüz yıl sonra, üç yüz yıl sonra gözlerini açtıklarında görece de olsa Hz. İsa’ya inanan bir toplum içinde kendilerini bulmuşlar. Yani görece dediğim işte bozulmuş, dejenere edilmiş, tahrif edilmiş bir din. Önce İsevilik, sonra Hristiyanlık. Yedi Uyurların görevi bu kadardı. Ortodoks ve Katolik kiliseleri bu olayı kabullenirler. Aydınlanma ve Protestanlığın yükselişi ile yedi uyurlar anlatımı özellikle Roma Kilisesince efsane olarak nitelendirilip romantizm olarak itibarsızlaştırıldı.

## **Sonuç:**

### **Bu da bana farz oldu**

Peki buradan biz ne çıkaracağız? Biz de elimizden geleni yapalım. Allah'a sığınalım. Yastığa başımızı koyduğumuzda bugün Allah için ne yaptın sorusunun cevabı bizde varsa, bizi tatmin ediyorsa mesele yok. Ertesi gün daha iyisini, daha iyisini, bir sonraki gün daha da iyisini. Bizim işimiz bu. Bizim işimiz sistemi niye değiştiremedik sorusuyla bedbinlik, kötümserlik değil. Sistemi değiştirmek için neyi yapmadık sorusuyla meşgul olalım. Eksiklerimizi tamamlama mücadelesi. Kötülükleri bitiremiyorsak iyilikleri çoğaltabiliriz.

Bunu yapıyoruz ama ne kadar yapıyoruz? Sorun burada.

Bir şey daha. Hayatım boyunca hep şunu düşündüm: Hiç boş kalmadığımızı düşünüyoruz. Ama her seferinde birileri geliyor veya bir durum ortaya çıkıyor ve diyoruz ki **bu da bana farz oldu**. Yani bunu dediğimizde işsiz güçsüz, kaldırım mühendisi değiliz. Hayatımız görece de olsa dolu.

Fakat her defasında hayatımıza bir meşgale daha sığdırmaya çalışıyoruz. Her bir meşgaleyi “*topyekûn mücadele*” anlayışımız içine sığdırmaya çalışıyoruz. Çünkü ortada bir çılgılık var. Çılgılığa çılgılık olmak lazım. Bunun sahibi Allah bizi vesile kılıyor. Emr-i bil ma'ruf, nehy-i ani'l münker. Bir kötülük gördüğümüzde elimizle, yapamazsak dilimizle o da olmazsa...

Hayatımda birçok örnek olmakla birlikte en önemlilerinden ikisini aktarayım.

Sivil hukuk çalışmalarının neredeyse hiç yapılmadığı, özellikle genç hukukçularla ilgilenilmediği bir dönemde 1998'de birkaç genç hukukçunun talebi ve fedakarlığı **bu da bana farz oldu** kabulü ile bereketlendi. Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu (Salı) derslerimiz. 23 yıl fasılasız, kesintisiz yüz yüze ve BİRİKİMLER adıyla yayımlanan birikimlerimizle ziynetlendi. Ülkenin her yanına yayıldı hatta ülke dışına dahi ulaştı. Online olarak da altı yıldır bu dersler AKADEMİ SAĞLIK/HUKUK DERSLERİ olarak dersler devam ediyor. Bu çalışmalardan binlerce genç yararlandı ve yararlanıyor. Her biri hukuk mesleğinin iftihar edilecek hukukçuları olarak tüm hukuk kurumlarında başarılı bir şekilde yer alıyor.

İkincisi, *Filistin Çalışma Grubu*. Aklım var. Hukuk bilgim ve hukuk mantığım var. Yazıyorum, çiziyorum, anlatıyorum, konferanslar, dersler veriyorum ve sürekli okuyorum. Bana göre hayatım 7/24 dolu. Ama bir gün bir genç hukukçu çıkıp geliyor, tanışmak, istişare etmek istiyor. Diyor ki “*Ben Gazze için bazı etkinlikler yapmaya çalışıyorum. Yardımlar toplayıp gönderiyorum. Fakat yeterli olmadığını görüyorum ve bu etkinliğimi sizin tecrübenizle bereketlendirmek istiyorum. Bana ne tavsiye edersiniz?*” Şimdi ne yaparsın böyle bir talep karşısında? “Ya ben çok doluyum, işim gücüm var. Allah işinizi gücünüzü rast getirsin” diye dua ile savmak da var. Ki genel itibarıyla hep onu söylemiş insanlar. Dedim ki “*tamam bu da bize farz oluyor ama bu tek başımıza olmaz. Haydi bir grup kuralım.*” İşte genç akademisyenlerden *FİLİSTİN ÇALIŞMA GRUBU*'nu kurduk. Filistin Çalışma Grubu belki çok başarılı değil, yapabileceği, yapamadığı çok işler olabilir. Fakat işte böyle bir çalışma grubu var ve bu grubun infak toplayıcıları ve mutfağındaki teknik ekipteki kardeşlerimiz canhıraş çalışıyor, üretiyorlar. Biz de paylaşıyoruz. İnsanları infak etmeye, çılgılığa çılgılık olmaya çağırıyorlar. Böyle bir grup kurmasaydık belki bu kadar çalışamazdık.

İlk başta bir sorudan başladık, çözüme değil ama çözüm için gerekli olanlara ulaştık. Karşılaştığımız soru ve sorunlara benzer çözümler ve yöntemlerle karşılık verdiğimizde her bir soru ve sorunda önümüzün açılacağına, çözümler üreteceğimize ve içinde yaşadığımız sistemle

bağımlılık oluşturmada aksine bireysel ve toplumsal olarak sosyal, siyasi, ekonomik, hukuki hayatımıza daha sağlıklı devam edebileceğimize inancım tamdır.

Sonrası?

Sonrası Allah'a aittir. Allah'tan geldik yine Allah'a döneceğiz.

Bunu sadece ölümden değil yaşarken de göreceğiz.